

Planprogram

Kommunedelplan for naturmangfold i Vestvågøy kommune. *Utkast*

Foto: Per K. Bjørklund undersøker vegetasjonen ved Uttakleiv i Vestvågøy kommune.¹

Naturmangfold er...

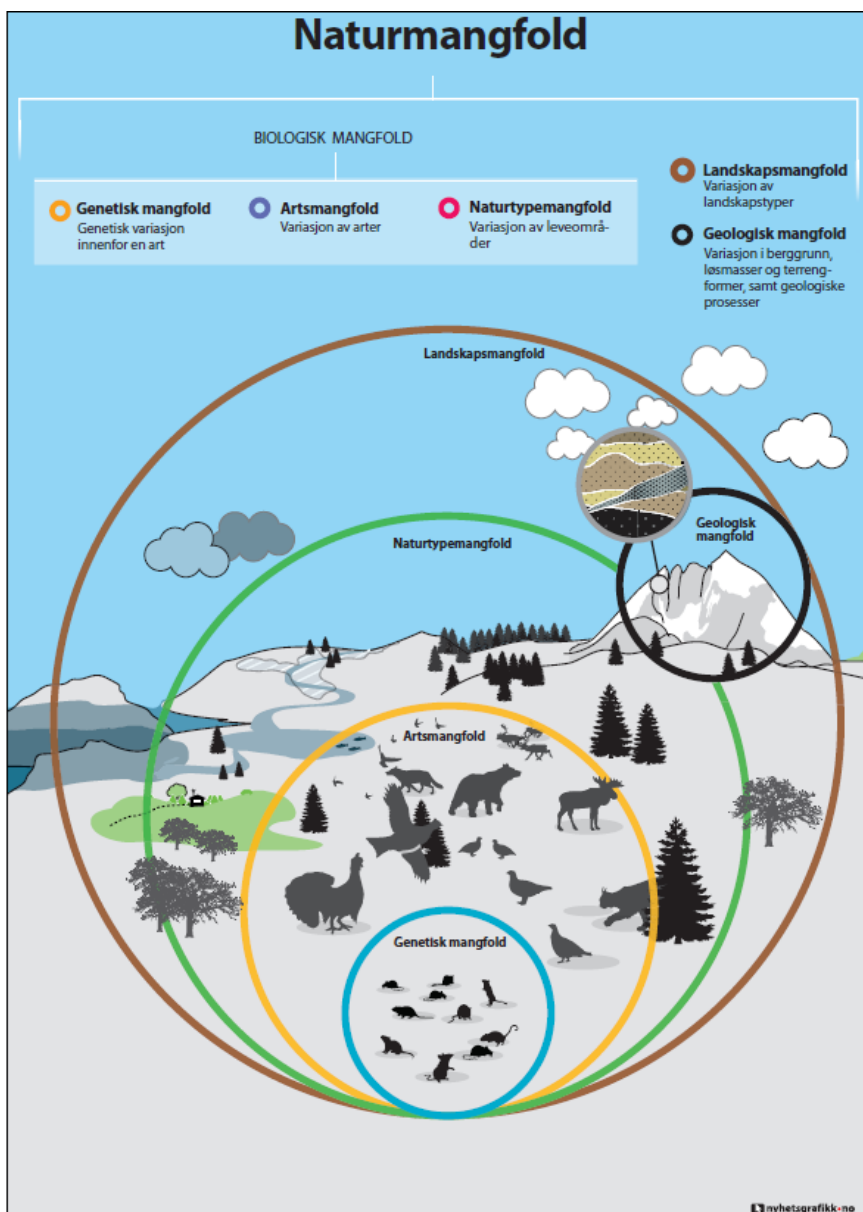
«... alle de ulike variasjonene av liv som finnes i naturen. Begrepet omfatter dyr og planter i alle geografiske områder og i ulike økosystemer»²

¹ <https://forskning.no/husdyr-kulturlandskap-partner/luftig-og-gront-for-lam-fra-lofoten/620957>

² <https://www.fn.no/tema/klima-og-miljoe/naturmangfold>

Hva er naturmangfold?

Naturmangfold favner alle de ulike former for liv som er i naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser; dyr og planter i alle geografiske områder og i forskjellige økosystemer. *Økosystemet* betegner et mer eller mindre avgrenset og ensartet natursystem der samfunn av arter -planter, dyr, sopp, mikroorganismer fungerer i samspill innbyrdes og med det ikke-levende miljøet. En *art* er da bestemte grupper av levende organismer som er definert etter biologiske kriterier. Et annet viktig begrep som vil bli brukt her er *naturtyper*, som forstås som ensartet type natur som omfatter alle levende organismer og de miljøfaktorene som virker der, eller spesielle typer naturforekomster (f.eks. dammer), samt spesielle typer geologiske forekomster.³ Naturmangfold omfatter genetisk mangfold, artsmangfold, naturtypemangfold, landskapsmangfold og geologisk mangfold, som illustrasjonen under viser.

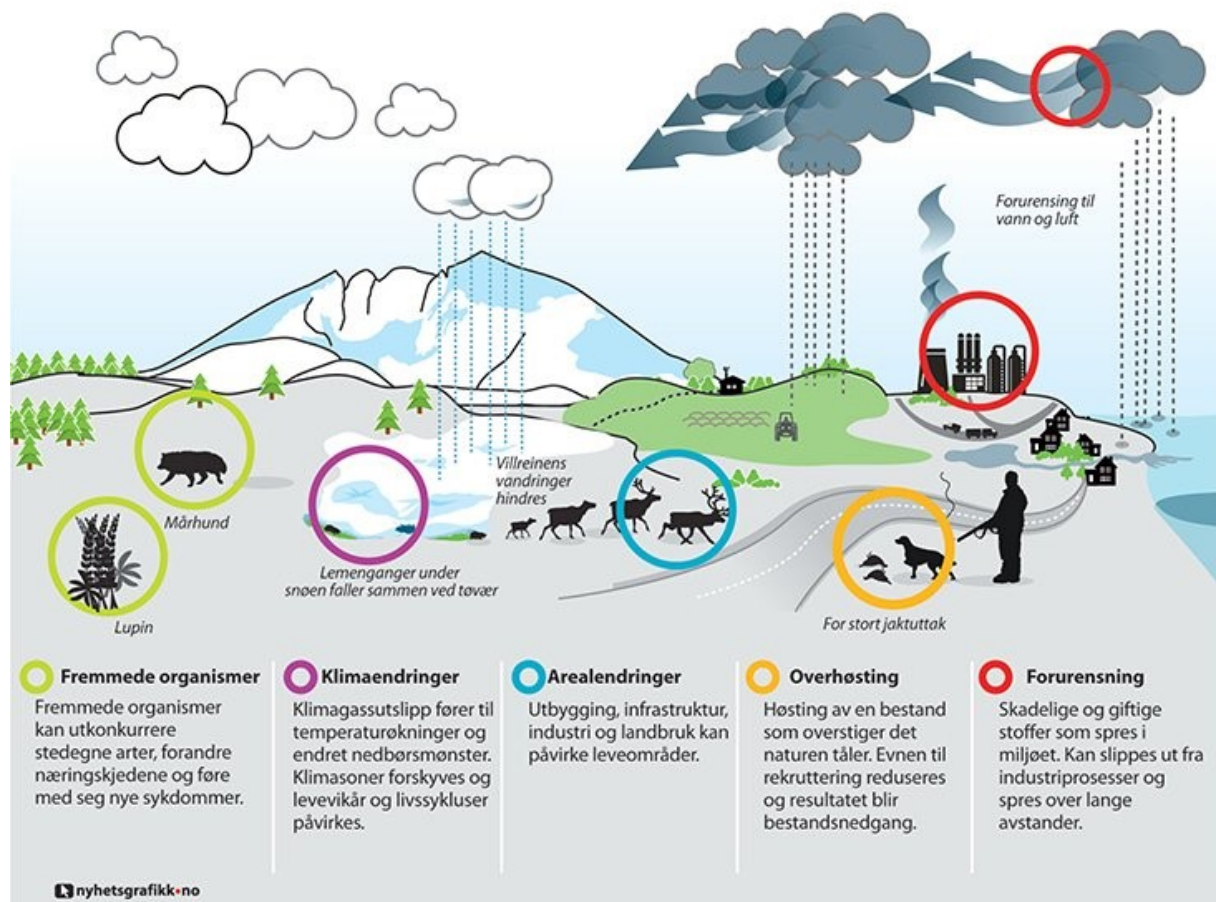

Illustrasjon: Nyhetsgrafikk, i St.meld 14 (2015-16) s. 14.

³ Definisjonene er hentet fra Naturmangfoldsloven og FN-sambandet.

Arealbruk og omdisponering av areal til for eksempel veg- og boligbygging, industri og næringsformål er viktig for samfunnet, men er samtidig den faktoren som har størst innvirkning på naturmangfoldet på land. Havforsuring, forurensning og spredning av fremmede arter er andre faktorer som påvirker naturmangfoldet. Klimaendringene påvirker allerede økosystemene våre negativt, ikke minst gjelder dette de polare økosystemene. Disse endringene vil få økende negativ betydning også for annen natur framover (St.meld 14 (2015-16), s.5-6). Hvordan kommunen forvalter arealene er derfor spesielt viktig for å ta vare på naturmangfoldet.

Påvirkninger på natur

Illustrasjon: Nyhetsgrafikk, i St.meld 14 (2015-16) s. 28.

Internasjonale og nasjonale mål satt i biomangfoldkonvensjonen peker på tre særskilt viktige mål for naturmangfold (kalt Aichi-målene):

- ha god tilstand i økosystemene
- ta vare på truet natur
- bevare et utvalg av naturområder som viser variasjonsbredden i norsk natur, det vil si et «representativt utvalg».

Disse målene vil også være viktig for hvordan Vestvågøy forvalter sine naturverdier.

Hvorfor vil Vestvågøy kommune ha en naturmangfoldsplan?

Naturmangfoldet har verdi som livsgrunnlag, som opplevelsesverdi, og som utgangspunkt for verdiskapning. Kommunene har en nøkkelrolle i å sikre at naturen blir forvaltet på en god måte, og derfor også bidra til å stanse tapet av naturmangfold. For å få til dette må kommunen jobbe planmessig. Miljødirektoratet tok i 2016 initiativ til et prosjekt der ti pilotkommuner utviklet en kommunedelplan for naturmangfold.⁴ Nå er det pulje to ut med kommuner, hvor Vestvågøy sammen med Flakstad og Vågan deltar. Ved å iverksette planarbeidet håper Vestvågøy kommune å bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet, og til å øke kunnskapen blant befolkningen, politikerne og saksbehandlere.

Globalt har menneskelig aktivitet medført omfattende endringer i 75 prosent av miljøet på land, 50 prosent av elvene og 66 prosent av det marine miljøet. Tapet av naturmangfold akselererer, og flere arter er truet av utryddelse nå enn på noe annet tidspunkt i menneskets historie, påpeker FNs naturmangfoldspanel IPBES i 2019.⁵ Nedbygging av norsk natur har ført til at 2125 arter nå er truet av arealendringer.⁶ Et leveområde mindre betyr sjelden at arten utrykkes. Men når leveområder etter tur forsvinner, blir det vanskelig å opprettholde en robust bestand av en art. En natur med mindre mangfold av arter og naturtyper er mer sårbar for naturlige miljøendringer. For eksempel vil flere arter i naturen øke sjansen for at det finnes arter som takler det varmere og våtere været som kommer med klimaendringene.

Arealendringer er den viktigste påvirkningsfaktoren for naturmangfoldet i Norge i dag. De beslutningene som tas gjennom kommunenes arealplanlegging etter plan- og bygningsloven har i sum stor betydning for hvordan naturmangfoldet blir ivaretatt. En kommunedelplan for naturmangfold er et kunnskapsgrunnlag og et verktøy i kommunens arbeid med å ivareta naturmangfold. Det gjelder både innen arealplanleggingen etter plan- og bygningsloven og innen annen planlegging og forvaltning.

Gjennom arbeidet med naturmangfoldsplanen oppnår kommunen at kunnskapen om naturmangfoldet blir mer systematisert og at flere får kjennskap til hvilke verdier som finnes. Planen er en god anledning til å løfte fram naturområder som har verdi lokalt. Derfor ønsker også Vestvågøy kommune at Lofotens innbyggere bidrar til kunnskapsgrunnlaget om unike naturverdier, hvilke som står i fare for å gå tapt, og forslag til hvordan vi kan verne dem bedre.

⁴ <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/fagmeldinger/2020/desember-2020/hvordan-lage-kommunedelplaner-for-naturmangfold/>

⁵ <https://ipbes.net/global-assessment>

⁶ <https://www.sabima.no/rodlista/>

Mål for kommunedelplan for naturmangfold

Med dette planarbeidet ønsker Vestvågøy kommune å sette særskilt fokus på naturverdiene vi har på øya, og hvordan vi best kan ta vare på dem.

Hovedmålet er derfor å få oversikt over hvor i kommunen vi finner verdifull natur og innsikt i disse verdiene, som et felles kunnskapsgrunnlag for kommunesamfunnet, kommunens arealplanlegging og forvaltning. Planen skal gjøre naturinformasjon tilgjengelig for allmennheten og forvaltningen. Kunnskap om naturmangfold skal videre danne grunnlag for interesseavveininger.

For å nå dette målet har planen følgende delmål:

- Etablere et godt kunnskapsgrunnlag for rulleringen av kommuneplanens arealdel og byggesaksbehandling
- Planen skal prioritere tiltak i planperioden, hvor det da også skal fremgå hvor det foreligger kunnskapshull
- Øke kompetansen om forvaltning av natur blant politikere og kommuneadministrasjon
- Skape eierskap til naturmangfoldet blant kommunens innbyggere og utbyggere
- Få frem natur av lokal verdi

Vi har i dag et relativt ujevnt kunnskapsgrunnlag om naturmangfold for vedtak i arealsaker. Noen områder, arter eller naturtyper er godt kartlagt, mens andre områder og naturtyper vet vi mindre om. En naturmangfoldplan som går i dybden på arts mangfold og vernebehov vil bidra til et bedre kunnskapsgrunnlag for å forvalte kommunens naturverdier på en god måte.

Her er oversikt over de områder (geografi og tema) planen tenkes gjelde for:

Geografisk område*	Plantema områdenivå	Kunnskapsgrunnlag	Plantema artsnivå	Begrunnelse
Hele Vestvågøy	-	Sammenfatte og systematisere eksisterende kartlegginger	Rødlistearter, ansvarsarter, svartlistearter	Behov for systematiseringen av foreliggende kunnskap
Leknes innen bygrense	Våtmarksområder	NiN-kartlegging, ⁷ ny	-	Behov for grundig naturtypekartlegging i pressområde (utbygging)
Leknes-Bøstad landbruksområde	Kulturlandskap jordbruk	-Eksisterende kartlegginger, -Fuglekartlegging, ny -Kartlegging av slåttemark	-	-Behov for systematiseringen av foreliggende kunnskap - Behov for nye kartlegginger av utvalgte naturtyper i pressområde (jordbruksutvikling)
Unstad, Uttakleiv, Eggum	Strandsone og marin våtmark	Eksisterende kartlegginger	-	-Behov for systematiseringen av foreliggende kunnskap i pressområde (turisme)

*Andre geografiske områder med høye naturverdier vil bli vurdert kartlagt gjennom tiltak i kommunedelplanens handlingsdel.

⁷ NiN står for Naturkartlegging i Norge og er den siste kartleggingsnormen som Miljødirektoratet anbefaler. Se også <https://artsdatabanken.no/NiN>

Rammer og premisser for planarbeidet

Kommunedelplan for naturmangfold i Vestvågøy skal utarbeides i henhold til plan- og bygningsloven §§ 4-1 og 11-1 tredje ledd. Dette sikrer et utvidet grunnlag for medvirkning og en større grad av politisk og administrativ forankring.

Kommunedelplan for naturmangfold skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer. Handlingsdelen revideres årlig. Kommunedelplan for naturmangfold følger plan- og bygningslovens regler for utarbeidelse av planer. Planen er ikke juridisk bindende, men vil være et grunnlag for innhenting av kunnskap og være retningsgivende i andre juridisk bindende planer, byggesaker og prosjekter.

Et høringsutkast til planprogram skal legges ut til offentlig ettersyn samtidig med at oppstart av planarbeidet kunngjøres. Planprogrammet skal gjøre rede for formålet med planarbeidet og hvilke problemstillinger som anses som viktige for miljø og samfunn. Planprogrammet skal oppgi hvilke tema som skal utredes. Det skal også gjøres rede for hvordan prosessen vil forløpe, med blant annet fremdrift og muligheter for medvirkning. Basert på planprogrammet utarbeides det et forslag til kommunedelplan for naturmangfold.

Føringer og regionalt samarbeid

Den nasjonale politikken på naturmangfoldområdet er rettet inn mot å opprettholde mangfoldet av arter og naturtyper og en god tilstand i økosystemene. Vern av natur og ivaretagelse av områder med truet natur er virkemidler i dette arbeidet. Det systematiske arbeidet med kommunedelplaner for naturmangfold kom i gang som en oppfølging av Meld. St. 14 (2015-16) *Natur for livet – norsk handlingsplan for naturmangfold*. Meldingen tok blant annet opp at:

Utarbeidelse av en egen kommunedelplan for naturmangfold, der kommunen identifiserer og tar hensyn til naturverdier av både nasjonal, regional og lokal betydning, vil være et viktig bidrag til den mer grundige interesseavveiningen som skal foretas i den etterfølgende prosessen med kommuneplanens arealdel (St.meld. 14, s.149).

For å styrke arbeidet satte Miljødirektoratet i gang et pilotprosjekt for kommunedelplan for naturmangfold. Vestvågøy, Flakstad og Vågan søkte midler fra direktoratet for å være med i runde to av prosjektet, der Vestvågøy og Vågan søkte om midler sammen. Det er mange fordeler med dette regionale samarbeidet, blant annet felles temamøter som kan interessere befolkningen i hele Lofoten, kartlegging av naturtyper og kunnskapsutveksling.

Nasjonale føringer

- Forbud mot tiltak mv. langs sjø og vassdrag (jf. pbl § 1-8)
- Vannressursloven (jf. § 11)
- Naturmangfoldloven (jf. kap. II, III og IV)

Stortingsmelding 14 (2015-16) Natur for livet beskriver hvordan regjeringens politikk skal bidra til å ta vare på naturmangfoldet. Et innsatsområde er å styrke kommunenes arbeid med og kompetanse om naturmangfold. Det pekes også på behov for god arealforvaltning som hensyntar naturmangfold, siden arealendringer er den viktigste årsak til tap av natur i Norge.

Regjeringen legger i Stortingsmeldingen følgende prinsipper til grunn for arealbeslutninger som berører naturmangfold:

Ved arealinngrep og arealbruk skal det så langt mulig – sett i lys av andre samfunnsformål– tas vare på den mest verdifulle naturen. Dette krever god planlegging basert på et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag. Dersom viktige naturverdier står i fare for å bli forringet eller ødelagt, er den foretrukne løsning i utgangspunktet å velge en annen lokalisering for tiltaket. Vektlegging av andre viktige samfunnshensyn kan imidlertid føre til et annet resultat. Disse prinsippene følger av naturmangfoldloven sammen med sektorlovverket (St.meld. 14, s.85).

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023 beskriver hvordan regjeringens politikk skal sikre en bærekraftig utvikling i hele landet. Det er besluttet at FNs 17 bærekraftsmål skal være en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen. De viktigste bærekraftmålene for denne planen vurderes å være 11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn, 14. Livet i havet og 15. Livet på land.

Lokale føringer

Kommuneplanens samfunnsdel 2017-2029

Vestvågøys visjon er *Midt i Lofoten har vi robuste unga, livskvalitet for alle og alt kan være mulig. Stolt Lofoting!* Kommunen har bærekraftig utvikling som et grunnleggende prinsipp, og ønsker en utvikling som imøtekommer dagens forbruk og investeringer, uten at det svekker innbyggernes muligheter til i framtida å få dekket sine sosiale, kulturelle, økonomiske og materielle behov.

I kommuneplanen er det flere mål og strategier (inklusive arealstrategier) som har betydning for arbeidet med naturmangfold:

- kommunen skal bevare og utvikle kommunens natur- og kulturressurser for at Vestvågøy skal være en attraktiv bo- arbeids- og fritidskommune med gode bomiljø, for alle aldersgrupper i alle livsfaser.
- kommunen skal ha et målrettet samspill med kommunesamfunnet, med strategi om at innbyggerne er involvert i utarbeidelsen av offentlige planer.
- Vestvågøy kommune skal ha livskraftige og attraktive bysentrum, tettsteder og bygdesamfunn og utvikle Leknes som en grønnere by og et moderne regionsenter, samt å definere en grense for vekst i Leknes by, med en avgrensning.
- Vestvågøy kommune skal bevare og utvikle et rikt og variert natur- og kulturmiljø; fremme bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet til det beste for fremtidige generasjoner; og sikre et levedyktig landbruk som ivaretar særegne kultur- miljø og landskap.

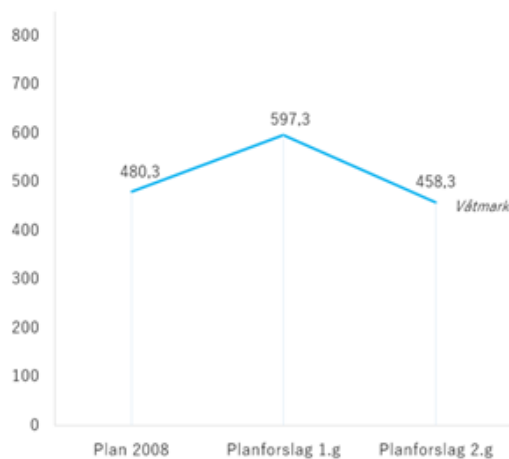
Kommuneplanens arealdel 2019-2031

Planen ble vedtatt i juni 2020 og følger opp arealstrategier og nasjonale og regionale føringer.

Arealregnskap over våtmarksareal

Våtmarksområder er både nasjonalt og lokalt under sterkt utbyggingspress. Kommunen har ført et arealregnskap for denne arealbrukskategorien (figur 1). Svært viktige våtmarkstyper og våtmarksystemer, slik som Bollemyran (atlantisk høymyr) og IBA-områder (Important Bird and Biodiversity Area) er også belyst og tatt inn med hensynssone naturmiljø (H560) i plan.

Figur 1. Våtmark angikk i dekar som er utlagt til utbyggingsformål, fra arealplan 2008 til siste planforslag til ny plan. Kilde: kommuneplanens arealdel, s.29.

Målsetting til arealplanen er å samordne bruk, tilrettelegging og vern av kommunens ressurser, naturmangfold, landskap og biologisk mangfold. Naturen og kulturlandskapet er en grunnleggende ressurs i kommunen for bevaringen av biologisk mangfold, befolkningens trivsel og helse i dag og i fremtiden, for primærnæringer, og for reiselivet.

Arealbruksendringer som er tatt inn i revidert kommuneplan har hensyntatt kartlagte og registrerte viktige naturtyper, naturressurser og landskapsrom. Fylkeskommunens Friluftkartlegging ligger til grunn, med registrerte naturtyper og landskap. Registrerte arter av nasjonal forvaltningsinteresse er hensyntatt.

Kommuneplanens bestemmelse 5.2 gir et generelt forbud mot tiltak i naturområder. Dette er arealer som skal forbli uten inngrep og tiltak på eller i grunnen, eller i vegetasjon. Dette underformålet brukes for å ta hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper som befinner seg i grønne områder i eller ved byer og tettsteder.

Kommunedelplan for klima og energi 2022-30

Planprogrammet ble vedtatt i kommunestyre i februar 2021. Under plantema *Grønn kommuneorganisasjon* vektlegges plansammenheng (s.16), spesielt sett i lys av arealplanlegging på tvers av byplan Leknes, naturmangfoldsplan og klima- og energiplanen.

Under plantema *klimateilpasning* vektlegges arbeid med økosystemtjenester, slik også Vestvågøys [Utfordringsdokument](#) (2020, s.22) påpeker:

Intakte, fungerende økosystemer gir oss økosystemtjenester som er livsnødvendige: skogen renses luft, myra lagrer karbon, og biene pollinerer mange av matplantene våre. Til syvende og sist vil heller ikke vi mennesker klare oss dersom naturmangfoldet reduseres for mye. Naturen er dessuten svært viktig i et folkehelseperspektiv og utgjør opphavet til norske friluftslivstradisjoner og ulike aktiviteter basert på friluftsliv, for eksempel reiseliv.

Under *utredningsbehov* er det vektlagt under tema Arealpress og karbonrike arealer at Vestvågøy kommune har behov for kartlegging av myr og våtmark, og utredning av pressområder særlig i Leknes-området. Til dette kreves styrking av klimamessig planfaglig kompetanse og ressurser til kartlegging. Det kreves også intern utredning på tvers av planarbeid, da særlig på tvers av naturmangfoldsplan, byplan og boligplan.

Byplan Leknes

Planprogram har vært på høring. Natur og lokalt særpreg er et av plantemaene, der det vektlegges at naturen bør integreres som en kvalitet i bymessig utvikling, for det første fordi tilgangen til nærnatur for rekreasjon og folkehelse viktig. Klimaendringer vil utløse behov for klimatilpassing. Parker, vassdrag og grøntdrag er viktige for overvannshåndtering og som biokorridorer for å sikre et biologisk mangfold.

Eksisterende kunnskap

Til sammen 89 naturtyper er kartlagt etter handbok 13 i kommunene Flakstad, Vestvågøy og Vågan, hovedsakelig naturtyper knytta til havstrand/kyst og kulturlandskap.

Kvalitet på beite og jordsmonn er kartlagt på Vestvågøy, som har svært gode og utbredte kvalitetsområder.

Eldre kartlegging:

- Kartlegging av botaniske havstrender av Reidar Elven i 1988
- Registrering av verdifulle kulturlandskap i Nordland – Miljøfaglig Utredning 2003
- Kommunal naturtypekartlegging – NINA 2005 (utgjør ca 1/3 av alle lokalitetene)

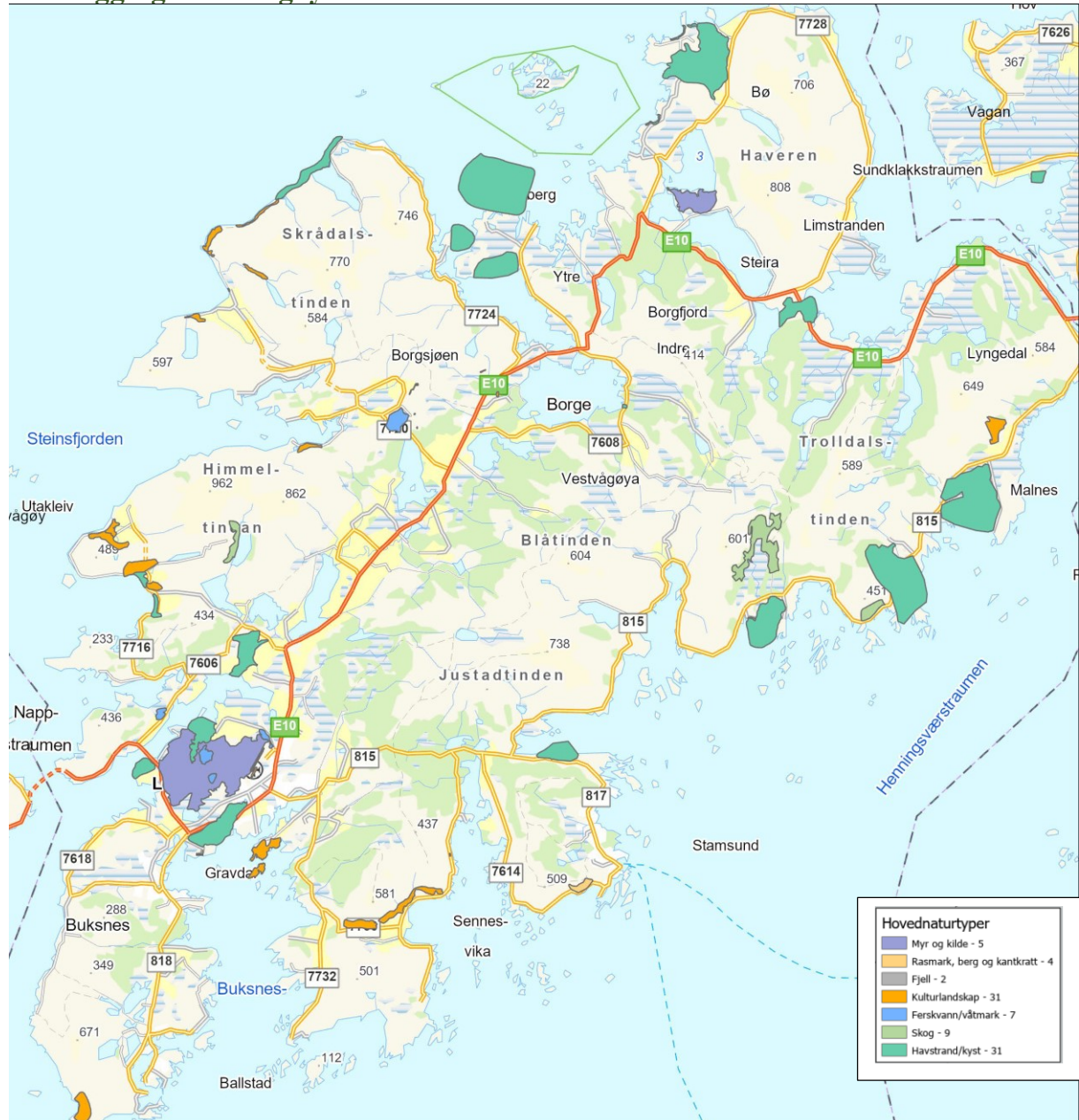
Nyere kartlegging:

- Skjøtselsplaner: 6 naturtypelokaliteter i Vestvågøy og Vågan kartlagt av Nibio i 2010/12
- Gaarder, G. & Alvereng, P. 2016. Kulturmark i Vestvågøy og Steigen kommuner. Kartlegging av verdifulle naturtyper i 2015 – 25 lokaliteter
- Kartlegging av sanddynemark i 2018 av MFU – 2 lokaliteter i Vestvågøy kommune

Vestvågøy kommune

- 56 naturtypelokaliteter: hovedsakelig kulturbetinga naturtyper og havstrand/kyst
- Over halvparten kartlagt etter 2007 (31 lokaliteter) – god kvalitet
- Beitekartlegging

Kartlegging i Vestvågøy kommune

Kilde: Statsforvalteren i Nordland

Ny kartlegging

Kommunedelplanen vil i første omgang ta utgangspunkt i eksisterende kunnskap. Et klart mål er å sammenstille informasjon fra tidligere kartlegginger og gjøre den digital. Som nevnt er ønsket at kunnskapen om naturen i kommunen skal være lett tilgjengelig for saksbehandlere, innbyggere og utbyggere.

Det vil være hensiktsmessig at Vestvågøy kommune på sikt utvikler et arealregnskap for naturtyper. Spesielt er det nyttig å kartlegge kommunens naturtyper i nedreliggende områder som anvist i planområdet. Nye kartlegginger kan være tiltak i kommunedelplanens handlingsdel.

Svært viktige naturverdier i Vestvågøy kommune

Naturtyper og rødlistearter

I 2006 gjennomførte NINA en kartlegging av naturtyper, der mer enn 100 områder ble undersøkt, og totalt 33 naturtypelokaliteter med ulik grad av viktighet ble identifisert. Av disse hadde fire områder status som svært viktige områder (A-verdi), 20 områder hadde status som viktige (B-verdi), og ni områder ble gitt C-verdi, som er lokalt viktige. De fire svært viktige områdene er strandeng og strandsump på Dalsmyra – Varan; rullesteinsfjære vest for Eggum; Bollemyrene, som er atlantisk høgmyr; og Rokkvika Stamsund, som er sørvendte berg og rasmarker. Borgpollen er kategorisert som et svært viktig viltområde fordi det er et sentralt hekke- og myteområde for dykkender. Dalsmyran Varan er også et svært viktig hekkeområde.

Vestvågøy kommune er lokalitet for en rekke rødlistede arter. Nasjonal rødliste for truede arter i Norge danner grunnlaget for kartleggingen av sjeldne og truede arter innenfor kommunen. Kartleggingsarbeidet har påvist 21 rødlistearter innenfor de undersøkte områdene i Vestvågøy. Disse er fordelt på én evertebratart, 19 fuglearter og én pattedyrart (oter).

Kommunen har også noen svært viktige områder for biologisk mangfold: Borgpollen; Dalsmyran – Varan; og Bollemyran. I tillegg finnes viktige og lokalt viktige arter og naturtyper, som har verdi selv om de ikke rangeres høyest. Planarbeidet skal derfor gå gjennom eksisterende kartlegginger og vurderinger, og identifisere eventuelle områder som ikke er kartlagt.

Naturresevater

Landskapsvernområder og naturresevater er opprettet for at spesielle verdier i naturen ikke skal gå tapt for fremtiden. Områdene sikrer at mange arter av pattedyr, fugler, insekter og blomster har store nok leveområder til å overleve, og at økosystemene bevares sammen med spesielle landformer og flotte landskap. I Vestvågøy har vi følgende naturresevat: Borgværet, Eggum, Storeidvatnet og Æsholman. Som resevat er de godt hensynstatt og vil derfor ikke utredes ytterligere i dette planarbeidet.

Viktige områder for fugl og biologisk mangfold

BirdLife International har fra 1981 identifisert og kartlagt et nettverk av viktige områder for naturmangfold og fugler. Norsk Ornitologisk Forening har hatt ansvaret for dette arbeidet i Norge. Områdene går under navnet «Important Bird and biodiversity Areas» (IBAer).

Dette nettverket av områder betraktes som et absolutt minimum for den langsiktige overlevelsen av verdens fuglearter i deres utbredelsesområde. I tillegg til de kritisk viktige funksjonene områdene har for fugler, er betydningen for øvrig naturmangfold uvurderlig. Den biologiske produksjonen er høy, og det danner grunnlaget for det rike fuglelivet. Viktige fugleområder (IBA) og potensielle utfordringer i Vestvågøy kommune er Leknes våtmarksystem IBA og Lofoten IBA. Potensielle utfordringer for Leknes IBA er primært arealinngrep, forstyrrelser, og tilrettelegging for friluftsliv nært viktige hekkeforekomster. For Lofoten IBA er det få kjente trusler, foruten alvorlige konsekvenser som kan forårsakes av oljeutslipp eller næringssvikt i havet. Omfanget av bifangst av fugl fra fiskerier er ukjent. Forstyrrelser og forurensing som følge av akvakulturaktivitet og vannsportaktivitet mv. er trusler som på sikt kan gjøre seg mer gjeldende (Norsk Ornitologisk forening avd. Lofoten 2018. Høringsinnspill til KPA).

Vassdrag

Kommunestyret vedtok i mars 2018 mål for vassdragene Farstadvassdraget, Skottnesvassdraget og Lilandsvassdraget i forbindelse med revisjon av Hovedplan avløp. Miljømålet for alle disse vassdragene er at de skal oppnå minimum god økologisk og kjemisk tilstand i henhold til EUs vannrammedirektiv og vannforskriften. De tre vassdragene er viktige naturområder, men målene i vannforskriften om minimum god kjemisk og økologisk tilstand innen 2021 ble ikke nådd. Det tar lang tid å rydde opp i kildene til forurensning av disse vassdragene, og utfordringen er avrenning fra landbruk og tilførsel av kloakk fra omkringliggende bebyggelse som ikke er knyttet til kommunalt avløp. For å ha levende vassdrag er det viktig at disse ikke forurenses gjennom fremmedstoffer, eutrofierende næringsstoffer eller fremmede masser.

Endringer i vassdrag i form av terrenginngrep kan utgjøre en trussel mot vassdragenes balanse og kan ha negativ effekt både på biologiske systemer og artsmangfold, samt at det kan medføre endringer i vannivå i nærliggende vannforekomster, eller overvannsproblematikk.

Plantema

Den største trusselen mot biologisk mangfold både på verdensbasis og landsbasis er arealendringer. Flere arter er avhengige av en viss kontinuitet i sitt habitat for å kunne overleve. En bit- for bit nedbygging i disse områdene vil på sikt kunne redusere disse populasjonene betraktelig. Hovedfokuset i planen er områder som ikke er omfattet av noen form for vern, herunder arealer med en forventet utbyggingspress. Dette har sammenheng med at det er disse arealene som er mest truet av arealendringer. Derfor skal vi ha fokus på pressområder, nåtidige og fremtidige.

Kommunen ønsker videre å avgrense planarbeidet tematisk, både som resultat av ressurser avsatt til arbeidet, samt nødvendigheten av å bevisstgjøre lokalsamfunnet om noen spesielt viktige naturområder. Dette vil gjenspeiles i ny kartlegging og medvirkningsprosessen.

Geografisk planområde

Planområdet gjelder hele Vestvågøy kommune. Fokus for planarbeidet er tre viktige naturområder i Vestvågøy: strandsonen og marine våtmarker; annen våtmark; og jordbrukets kulturlandskap. Av ressursmessige hensyn vil det geografiske fokuset for ny kartlegging i planarbeidet være regionsenter Leknes, jordbrukets kulturlandskap mellom Leknes og Borg, og strandsonen med marin våtmark. Disse områdene er utvalgt fordi de er under press for arealendringer som kan true naturmangfoldet: Utbyggingspress i Leknes, utviklingspress i jordbruksområdene, og turistpress i strandsonen.

1. Strandsonen og marine våtmarker

Strandsonen er en viktig arena for rekreasjon og friluftsliv, samtidig som områder der hav møter land huser viktig naturmangfold. Enkelt naturtyper, som grunne havområder, elvedeltaer og andre marine våtmarker er særdeles produktive, med betydning for bløtdyr og fisk. Samtidig er denne sonen attraktiv for utbygging og nedbygging. Langsiktig ivaretagelse er derfor av avgjørende betydning for å opprettholde produktiviteten og grunnlaget for fremtidig aktivitet og velferd fra sonen. I tillegg huser nes, holmer og skjær bl.a. forekomster av sjøfugler, som regionen Lofoten og nasjonen Norge har et internasjonalt ansvar for å beskytte siden vi har en betydelig andel av de europeiske bestandene.

Strandsonen under turistpress

Det må i planarbeidet vurderes hva det er kapasitet til for ny kartlegging av strandsonen, men i første fase vil administrasjonen gjøre en gjennomgang av eksisterende kartlegginger og kunnskap og vurdering av disse. Aktuelle områder er Uttakleiv, hvor vi vet at grendelaget har tilrettelagt for rødlistearten strandsvale i hekkesesongen.⁸ Eggum, Unstad mfl.

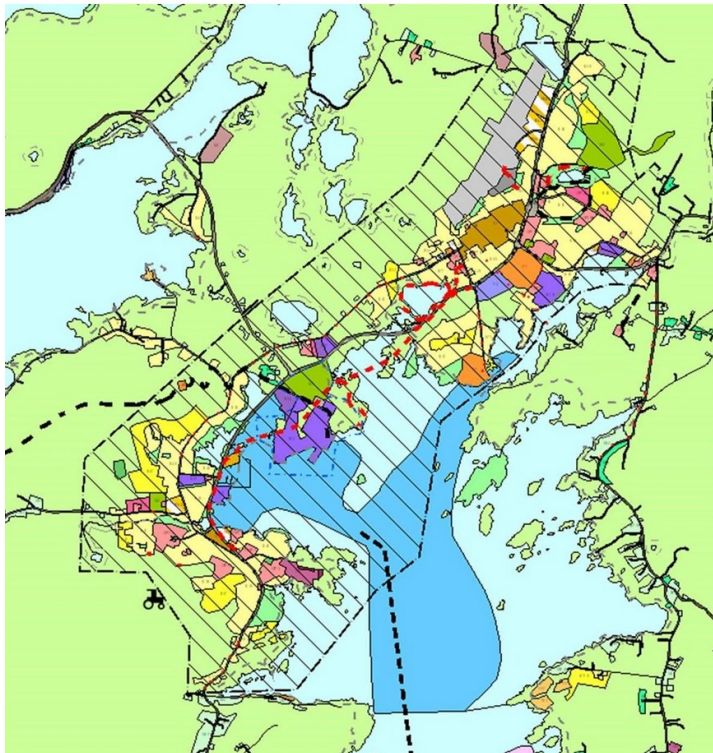
2. Annen våtmark (myrområder)

Våtmarkene gir oss en rekke tjenester som vannrensing, flomdemping, karbonlagring, vannreservoar. I våtmark er naturmangfoldet særlig høyt. 40 prosent av alle organismer på jorden lever i vann, og vann og produksjonen i vann er en forutsetning for livet på jorda. Samtidig er vann og våtmark en sterkt begrenset og sårbar ressurs. I Lofoten er vassdrag og vannveier sentrale elementer, som gjerne munner ut i artsrike innsjøer og våtmarker. Mye av våtmarkene er myr. Langsiktig ivaretagelse av våtmarkene er nødvendig for å ta vare på naturmangfoldet og opprettholde tjenestene våtmarkene gir oss.

Regionsenter Leknes under utbyggingspress

Vestvågøy kommune har vedtatt at Leknesområde skal fortettes for å følge opp statlige planretningslinjer. Det innebærer et styrt ved siden av automatisk utbyggingspress i regionsenteret. Da Leknes ligger i et våtmarksområde vil det være arealkonflikter mellom utbygging og naturmangfold (bl.a. Lofoten IBA) og klimahensyn (CO₂-lagring i myr). Av denne grunn er det viktig å kartlegge mer i dybden hvilke naturtyper og kvaliteter våtmarksområdet i Leknesområdet har, og hvor og hvordan utviklingen kan skje uten å forringe naturkvalitetene.

Grense for regionsenter Leknes, bestående av Leknes, Fygle og Gravdal

⁸ <https://www.lofotposten.no/bygda-passar-pa-rodlistet-fugl-suksess-pa-uttakleiv/f/5-29-629269>

3. Jordbrukets kulturlandskap

Mye av det naturmangfoldet finner vi i det artsrike kulturlandskapet. Sammenlignet med en del andre regioner har Lofoten fortsatt sentrale naturverdier i og rundt jordbruksland. På produksjonsareal er naturmangfoldet knyttet til områder med beite og mer ekstensiv drift, samt areal med høy andel av naturfremmede elementer som flommark, dammer, åkerkanter og blomsterenger. I dette landskapet finner vi også små og store områder med restareal av den opprinnelige naturen med stort naturmangfold som i seg selv er verdifulle å bevare.

Landbruksområder under utviklingspress

Vestvågøy kommune har mange rike jordbruksområder, som også kjennetegnes av artsrikdom fordi de har vært kultivert riktig over mange år. Av ressursmessige grunner behøves i første omgang en avgrensning av nye kartlegginger. Det geografiske område det skal sees nærmere på er landbruksområdet mellom Leknes og Borg, som er et av Vestvågøys viktigste landbruksområder, og hvor det kan være utviklingspress som påvirker naturmangfoldet. Dette gjelder ikke bare i landbruket, men også på grunn av andre utbyggingsformål.

4. Artstyper

Planen vil samle eksisterende kunnskap om ansvarsarter (elvemusling), rødlistearter (f.eks. bergand, vandrefalk) og spesielt viktige naturtyper (f.eks. kystlynghei).

Det vil også være relevant å beskrive svartlistearter i denne planen slik at befolkningen kan få større kunnskap om disse. Disse ligger i Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012, og er for eksempel hagelupiner og tromsøpalme.

Metode

Det er et mål for planen og planarbeidet at det skal bidra til kompetanseheving på naturmangfold i administrasjonen. De kartlagte dataene for Norges naturmangfold finnes i dag i flere ulike databaser. For å få et helhetlig bilde av naturkvalitetene i et område er man i dag avhengig av å lete etter informasjon flere steder. Dette kan være en tidkrevende prosess, særlig hvis det er store områder som skal undersøkes. Planen skal samle denne informasjonen og gjøre den lettere tilgjengelig på et sted. Sluttproduktet må derfor bli et levende dokument som saksbehandlere enkelt kan bruke og samtidig gi den nødvendige legitimiteten for vedtak som er forenlig med de mål en setter seg for fremtidig arealbruk i kommunen.

Et sentralt element i Kommunedelplanen er handlingsdelen, som vil ta for seg de viktigste satsningsområdene og utfordringene for naturmangfoldet i kommunen. Et særlig viktig satsingspunkt vil da være å få en helhetlig oversikt over verdifulle områder og arter i Vestvågøy. Et sentralt virkemiddel blir å kartfeste naturtyper og naturverdier. Naturtypekartlegging er nyttig fordi ulike arter er tilknyttet ulike naturtyper.

Planen vil synliggjøre hull i kunnskapsgrunnlaget og hvor det bør arbeides for å innhente mer kunnskap om naturmangfold. Vestvågøy vil prioritere kartlegging som benytter anerkjent standard NiN (Natur i Norge), en metode som gir en helhetlig kartlegging av naturmangfold. Hensikten er å skaffe et kunnskapsgrunnlag hvor verdivurdering av kartlagte forekomster skjer i etterkant på bakgrunn av lokalitetens kvaliteter for naturmangfold. I tillegg vil det være nødvendig å velge ut og avgrense pressområder. Planen skal resultere i et kart som viser kommunens naturverdier basert på eksisterende kunnskap.

Bevarer vi naturtypene, vil vi i stor grad også bevare de tilhørende artene. Videre vil det gi kommunen en god pekepinn på hvor sårbar naturen faktisk er, i form av hvor store arealer av de ulike naturtypene vi faktisk har til rådighet. På sikt kan det utvikles et arealregnskap over kommunens naturtyper (størrelse og tilstand). Arealregnskapet kan bli styringsverktøy for hvor fremtidige arealendringer kan skje. I første omgang vil kommunedelplanen utgjøre kunnskapsgrunnlaget for kommende arealplaner og reguleringsplaner, slik at kommunen kan styre mot arealnøytralitet.

Organisering

Naturmangfoldet i Lofoten har mange likheter, og Vestvågøy har gleden av å samarbeide med Flakstad og Vågan om kunnskapsgrunnlag, involvering, så vel som plansamarbeid der det ellers er smart. Rammen er at de tre Lofotkommunene har fått tildelt midler for å delta i et prosjekt initiert av Miljødirektoratet om å utarbeide kommunedelplaner for naturmangfold.

I dette arbeidet i Lofoten har kommunene også fått med seg miljøorganisasjonen Sabima og Norsk Ornitologisk Forening til å bidra med sin kunnskap om naturmangfold. Denne regionale gruppa vil jobbe regelmessig sammen for å løfte planarbeidet. Regionalt er det i tillegg satt opp en referansegruppe.

Regional referansegruppe

Den regionale gruppen består av ansvarlig saksbehandler i Flakstad, Vestvågøy og Vågan, samt representanter for Statsforvalter i Nordland, Nordland Fylkeskommune, Sabima, Norsk Ornitologisk forening Lofoten og Landbruksforum. Det er også ønskelig at fageksperter fra kommunen trekkes inn i arbeidet.

Målet med gruppen er å bidra til kunnskapsutveksling i utvikling av planen, at det utvikles en felles plan for en evt. ny kartlegging og finansiering av dette, samt at innkommen ny kunnskap fra medvirkning blir diskutert og tilkommer alle kommuner.

Styringsgruppe

I Vestvågøy kommune er forslaget at styringsgruppen er formannskapet, samt representant fra Rødt, MdG og KrF. Styringsgruppemøter legges så langt som mulig til Formannskapets ordinære møtekalender.

Arbeidsgruppe

En arbeidsgruppe bestående av miljørådgiver, samfunnsplanlegger og arealplanlegger vil ha hovedansvaret for fremdriften i det kommunale planarbeidet. I tillegg vil det samarbeides nært på tvers av de tre kommunene.

Medvirkning

Arbeidsgruppen har satt av god tid til medvirkning, da innhenting av verdifull lokalkunnskap avhenger av innspill fra enkeltpersoner og lag/foreninger i høringsperiodene eller på møtene som blir arrangert i plaperioden.

Målet i planperioden er å organisere møter for befolkningen om temaene fugler, pattedyr og flora, samt aktiviteter i skolene og eskursjoner til interessante naturområder. Dette vil arrangeres til dels på regionalt nivå, til dels på lokalt nivå. Hva som lar seg gjennomføre i 2021 er avhengig av koronabestemmelsene.

I høringsperioden ønsker vi særlig innspill på følgende:

- Kartleggings- og utredningsbehov
- Konkrete innspill til viktige områder for naturmangfold, særlig for fugl og insekter.
- Konkrete tiltak til kommunedelplanens handlingsdel

Fremdriftsplan

Behandlingsstrinn	Dato
Varsling av oppstart av planarbeid og Kommunestyrebehandling av utsending av planprogram på høring (6 uker)	Mars 2021
Behandling av innkommende forslag og justering av planprogram	Mai 2021
Fastsette planprogram i kommunestyret	Juni 2021
Utarbeide fremdriftsplan, inkludere innspill, sammenstille kjent data og evt ny kartlegging og utarbeide planforslag	April – september
Gjennomføre medvirkningsmøter med innbyggere om utvalgte tema	Mai – september
Seminar om kunnskapstatus for myr	Høst 2021
Eventuell ny kartlegging	Mai – august
Planforslag til 1. gangsbehandling	September
Planforslag er til offentlig ettersyn – 6 uker	Oktober
Behandling av innkomne merknader/innspill	Oktober - november
Vedtaket er kunngjort (sluttbehandling i kommunestyret)	Desember